

Véssey Gábor kiállítása elé

Pontosan húsz évvel ezelőtt nyitottam meg Véssey Gábor kiállítását itt a Vigadóban, vagyis a *régi Vigadó* kiállítótermében. Annak a megnyitónak a szövege a mostani jubileumi katalógusban olvasható. Ma is vállalom minden sorát. Ez annak a jele lehet, hogy Véssey munkásságában van valami állandóság. Mégis, húsz év nagy idő. Mi változott azóta Véssey Gábor művészetében? Noha meglepő módon és teljes újdonságként az oeuvre szobrokkal bővült az utóbbi években, ezzel a műfaji gazdagodással együtt a mostani kiállítás még hosszabb időszakból, az elmúlt huszonnyolc évből válogatott műegyüttesét úgy járhatjuk be, mintha körkörös bolyonganánk egy univerzumban, ahol időnként visszatérhetünk a kiindulóponthoz. Nem a lineáris előrehaladás, nem a nagy korszakváltások jellemzik Vésseyt, inkább hangsúlyeltolódások, pontosítások, leágazások azok, melyek a néző szemébe tűnhetnek. Festészete úgy változott az idők során, ahogy egy fa terebélyesedik: nagyobb és változatosabb lesz, de karakteres formája ugyanolyan. Látható ugyan, hogy Véssey mesélőkedve mostanra még áradóbb, rajzmodora klasszikusabb, letisztultabb, formái feszesebbek, zártabbak. „Minél pontosabb, annál jobb!” – jelentette ki Francis Bacon, amikor távolodott „malerisch”-korszakától. A lényeg ugyanaz, az artikuláció módosul. Mindehhez Vésseyt hozzásegíthette, hogy az évek során a számára olyannyira fontos pasztelltechnikáról a hangsúlyt áthelyezte a táblaképfestésre – e kiállításon is kizárólag temperaképei láthatók. A pasztellnél sokkal súlyosabb, tömörebb tojás-olajtempera, amely olykor egészen vakolatszerűen csomós faktúrájú, fölerősíti képeinek murális jellegét, eredendő vonzódását a középkori művészethez. És ahogy a régi festészet, az övé is elbeszélő jellegű, de nem úgy, hogy ismert történetet dolgozna föl, hanem költői módon, vagyis kiismerhetetlenül szabadon társítva a verbális és képi összetevőket, játékosan és kötetlenül átjárva szó és tárgy között, összenövesztve képet és formát. Ha Véssey *Őszi ének* címmel képet fest, akkor gondolhatunk ugyan Baudelaire versére, de ne higgyük, hogy a festő ezzel a mégoly gazdag verbalitás felé mozdul el, mert amit a vers kimond, azt a kép sejteti. S bár módszere költői (akkor is, ha próza inspirálja), de irodalomra nyíltan csak a képcímekben utal. Mert a festményen egy *anamorfikus szív* már csak látva látható, nem verbálisan érthető, lévén az anamorfózis abszolút vizuális jelenség. Talán csak a kiállítás leghosszabb fekvő formátumú festménye az, amely akárha történetet mesélne, a Milos Forman-Hommage, a *Száll a kakukk fészkére...* nyomán, de a történetet itt is elnyomják a hasonlatok, metamorfózisok, a karok összefonódó láncai, a betonba zárt fél-lények állapota, a karácsonyfa, a csillagok univerzumba tágító jelenléte. De még mindig ez a legprózaibb képe, míg például a *Nő telefonnal* jóformán tiszta szín és formahangzás, ritmus és dallam, amely ugyanakkor persze felidézhet egy délutáni fényjátékot, hangokat, csevegést.

Ahogy nézem a kiállítás képeit, egyre inkább olyan érzésem támad, bevallva, hogy ebben a képcímek is segítenek, olyanok, mint a *Szőke nő halászó medvével*, hogy a festő módszere egyfajta *szó-szinesztézia*, vagyis a mindenoldalú érzékelés

összekapcsolása a gondolkodással, s amelynek a vége ónála kép vagy szobor, de mindenképpen sűrítés, a realitások metszéspontja. Apollinaire versére festett képén természetesen a vörös uralkodik, ám egy olyan hideg-meleg vörös, melyben sok a vonal, amely rajzos, gyors, kanyargó („oly gyors a vér”), ahogy Véssey valamennyi képe rajzos, még inkább, mint régen. A klasszikusabbnak tűnő rajzmodor azonban inkább a festő szerkesztő gondolkodását rejti, a Képzőművészeti Egyetemen évtizedekig ábrázoló geometriát tanító professzorét, és valóban, képeinek hátterei akár szerkesztések mátrixai is lehetnének, síkmetszetek, áthatások, vetítések, melyek organikus alakzatait megfegyelmezik. Ám a geometria szerepe Vésseynél, ellentétben a geometrikus jellegű művészetek nagy részével, kettős: egyrészt az esendő emberi porhüvely szellemi háttere, másrészt viszont – fájdalmasan jelenvaló módon – szorító, gépi, elrettentő is lehet. És hogy újabb csavart adjunk a történetnek, talán nem joggalansul leszögezhetjük: Véssey Gábor festészete életkedv, életöröm-festészet, dionüszoszi tobzódás, édes és savanykás színekkel, több nőalakkal, mint Boucher vagy Fragonard összes képén, mégis szakadéknyi távolságra tőlük. Hogyan lehetséges ez? Egyrészt festőnk metszően satirikus tekintete és rezignált életismerete okán, másrészt épp a geometria révén. Mert ez az a mérték, amely megfékezi a dionüszoszi szenvedélyeket, amelyről az *Orpheus – Arany szarkofág* című kép tanúskodik, a rajta uralkodó apollóni (és orpheusi) derű és mérték, a lány egyenletes ragyogás, amely „békévé oldja” a kép drámáját. És ilyen *A nap fiai*-festmény is. De hát nem a nap fiai és lányai mind e képek hősei? Mert szoláris, férfias festészet Vésseyé, bármennyire szereti Gulácsyt vagy Mednyánszkyt, nyoma sincs benne az északi borongásnak. Nézzük meg szobraikat mind: heroikus küzdelemről árulkodnak. Amúgy kilépése a térbe teljesen szükségszerű. Ahogy tanárként és festőként a teret mindig síkba forgatta és vetítette, szobraival megfordította a folyamatot. „Mi van a túloldalon?” – kérdezhetette önmagától, amikor szinte ugyanazokkal az organikus rajzvonalalaival, de abszolút szobrászi formaérzéssel elkészítette szoborportréit, kisebb-nagyobb egész figuráinak síkjai pedig a képek geometriájából valók, mintha az alakok immár a valódi térben cipelnék, viselnék a saját magukat elmentsző síkokat, immár nem vonalakkal, hanem vastagsággal bíró lemezeket. Az anyaggá vált térbe szorítva, azzal viaskodva, de abból kitörni akarón... Ahogy *Ikarosz* című szobrán a hőst nem a gyenge szárnyak, hanem az összesűrűsödött térelemek terítik földre... *Tértől sújtott*... És a *napba nézők*, melyek egyszerre lehetnének napbanéző Van Gogh-ok palettával, vagy pajzsos harcosok, vagy mezopotámiai áldozati figurák. Mindegyik és egyik sem. Sűrítmények. A földtől, a lomha súlyosságtól elemelkedve-vékonyodva a Nap felé nyújtóznak. Véssey alakjai – akár a képeken, akár a szobrokon – *létbe és térbe* vetettek. „A tér – mint a valóság égbe-lendülése” – írta Véssey, ezzel a teret a Valóság fölé emelve. Ám, mi a valóság? Vajon nem ez a legnagyobb kérdés? Olyanyira, hogy itt és most nem válaszolhatjuk meg. Nézzük a képeket. Talán valahol épp a választ rejtik.

Lajta Gábor
Pesti Vigadó, 2018. október 1.